

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: paulina.tabery@soc.cas.cz

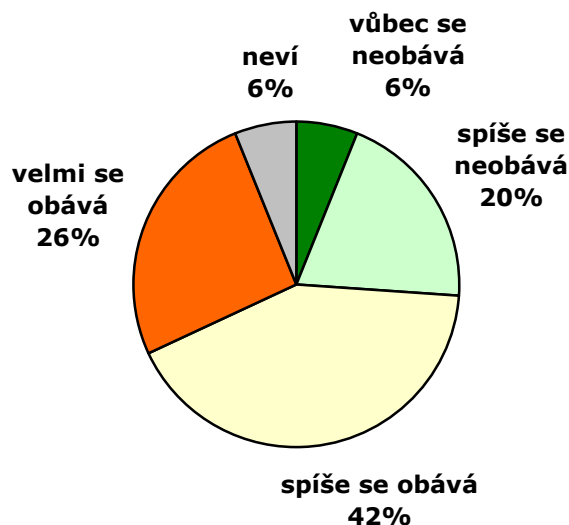
Názory obyvatel na finanční zajištění v důchodu a na důchodovou reformu

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2010, v10-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>8. 11. – 15. 11. 2010</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1020</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.26, ES.27, ES.30, ES.38, ES.32</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>22. prosince 2010</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Paulína Tabery</i>

Ve svém listopadovém výzkumu se CVVM AV ČR, v.v.i., podrobněji zabývalo názory občanů na důchodový systém a důchodovou reformu. Respondenti byli tázáni, zda mají obavy o dostatečné finanční zajištění v důchodu, a zda je státem vyplácený důchod finančně zajistí. Rovněž byla zjišťována míra podpory pro různá opatření v důchodovém systému, a názory na vývoj důchodů po provedení důchodové reformy, ať je její podoba jakákoliv. V této tiskové zprávě jsou představeny názory občanů starších 15 let s výjimkou důchodců, kterých se dané otázky netýkají.

O své finanční zajištění ve stáří se obávají přibližně dvě třetiny z určené skupiny občanů, zhruba čtvrtina projevuje velké obavy. Naopak kolem čtvrtiny obyvatel se o dostatečné finanční zajištění v důchodu nebojí.

Graf 1. Obavy o dostatečné finanční zajištění v důchodu¹

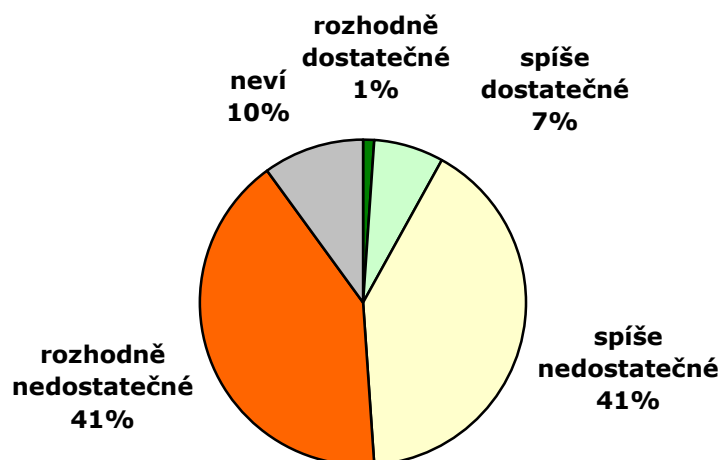
Pozn. Názory populace ČR starší 15 let bez důchodců, N = 777

Z hlediska pohlaví nejsou u obav o dostatečné finanční zajištění v důchodu statisticky významné rozdíly. Naopak u věku tyto rozdíly zaznamatelné jsou. Starší lidé, v tomto případě ve skupinách 30 – 44 let a 45 – 59 let častěji projevují obavy, mladší ročníky (15 – 19 let a 20 – 29 let) se zase obávají méně. Občané deklarující dobrou životní úroveň se obávají o dostatečné finanční zajištění ve stáří méně často, lidé se špatnou životní úrovní mluví o obavách nejen ve větší míře, ale také s větší intenzitou.

Naprostá většina (82 %) vybrané populace se domnívá, že státem vyplácený důchod jim v situaci jejich odchodu do důchodu neposkytne dostatečné finanční zajištění. Toto přesvědčení je poměrně pevné, jelikož až dvě pětiny zkoumané veřejnosti zvolily rozhodnou, nepodmíněnou variantu odpovědi. O tom, že finanční zajištění ze státem poskytovaného důchodu bude pro ni dostatečné, je přesvědčena necelá desetina občanů a podobný podíl na tuto otázku neumí odpovědět.

¹ Znění otázky: „Jak moc, pokud vůbec, se obáváte toho, zda budete v důchodu dostatečně finančně zajištěni?“ Varianty odpovědí: vůbec se neobáváte, spíše se neobáváte, spíše se obáváte, velmi se obáváte.

Graf 2. Názory na to, zda důchod vyplácený státem bude pro ně osobně znamenat dostatečné nebo nedostatečné finanční zajištění ve stáří²

Pozn. Názory populace ČR starší 15 let bez důchodců, N = 777

Názory na to, zda penze vyplácená státem bude znamenat pro ně osobně dostatečné finanční zajištění ve stáří, jsou v podstatě univerzální, rozdíly lze zaznamenat v tom, že mladší ročníky (pod 30 let věku) častěji neumí na tuto otázku odpovědět, podobně jako lidé se základním vzděláním.

Vzhledem k poměrně vysokým obavám ze zajištění ve stáří i k názoru veřejnosti, že je potřeba změnit důchodový systém,³ byla do výzkumu zařazena i baterie otázek zabývajících se podobou důchodové reformy. Čtyři z pěti položek se týkají opatření, které jsou primárně zaměřeny na modifikaci stávajícího „pay-as-you-go“ systému (i když mohou být použity i u jiného typu systému). Je zde zjišťována vůle ke snížení výše vyplácených důchodů, zvýšení pojištění či daní pro zachování stávající výše důchodů, zvýšení zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu nebo prodloužení povinné doby pojištění (tedy participace na systému).⁴ Pátá z položek má testovat vůli občanů k hlubší důchodové reformě, k jinému systému důchodů, konkrétně k tzv. „opt-out“ opatření,

² Znění otázky: „Myslíte si, že pro Vás důchod vyplácený státem bude znamenat dostatečné nebo nedostatečné finanční zajištění ve stáří?“ Varianty odpovědí: rozhodně dostatečné, spíše dostatečné, spíše nedostatečné, rozhodně nedostatečné.

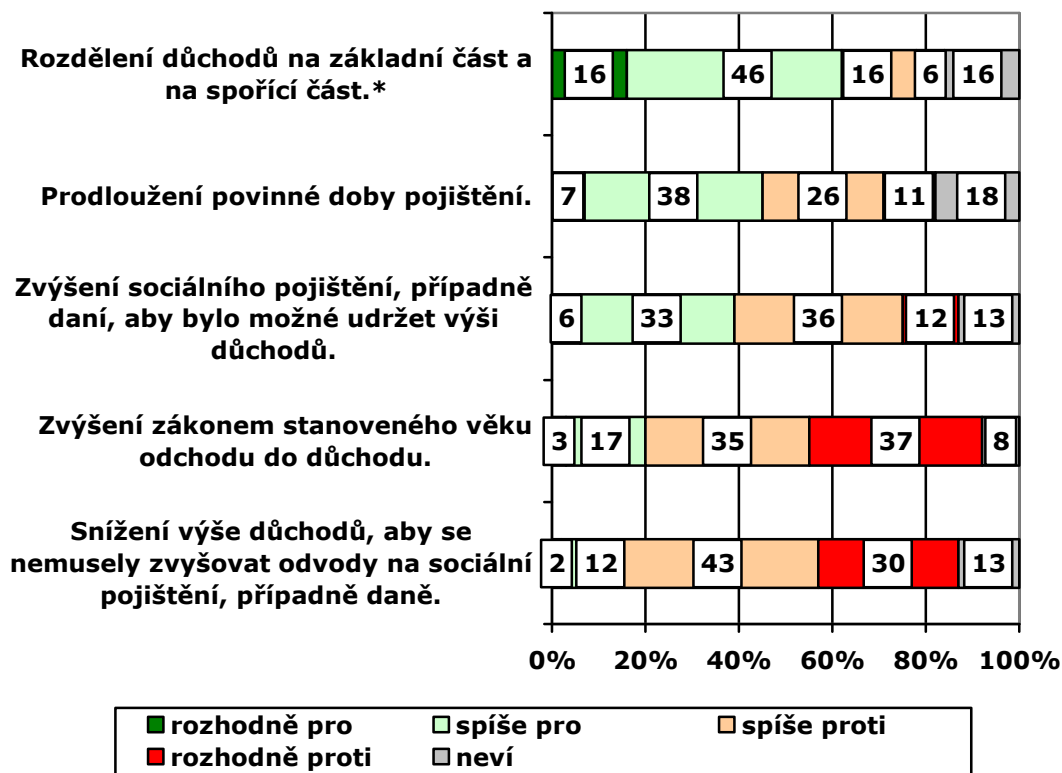
³ Viz tisková zpráva es101222c. V této zprávě jsou uvedeny názory za celou populaci včetně důchodců, nicméně rozložení odpovědí je u obou souborů velmi podobné.

⁴ Poměrně vágní formulace ohledně stávající výše důchodů je ve výzkumu veřejného mínění bohužel nutná. S ohledem na znalosti běžné populace v zásadě nemá smysl uvádět rozdíly mezi nominální a reálnou výší dávky, a informace o její hodnotě v průběhu času. Aktuální výše důchodů tak má celému spektru respondentů spíše reprezentovat stávající sociální situaci a možnosti lidí v důchodovém věku.

tedy vyvedení části peněz ze systému na individuální spoření (ať už jsou tyto prostředky spravovány státem nebo soukromými institucemi – v ČR se nejčastěji mluví o soukromých penzijních fondech). Ve výzkumu je testována pouze vůle k tomuto kroku, to, zda by mělo být toto opatření povinné či dobrovolné, ovšem nikoliv to, kdo by měl dané prostředky spravovat. Důchodová reforma je velmi složitě téma, proto byly jednotlivé položky naformulovány poměrně jednoduše, laicky, včetně položky týkající se „*opt-outu*“. Je samozřejmě otázkou, nakolik detailně jsou respondenti seznámeni s tímto mechanismem, ale stejně tak je dobré uvědomit si, nakolik detailně mohou být seznámeni se stávajícím důchodovým systémem, nebo třeba s mechanismem výpočtu důchodů. Nicméně, z odpovědí lze vyčíst náklonnost nebo sympatie veřejnosti k jistým typům řešení, bez ohledu na hloubku znalosti systému.

K rozdělení důchodu na dvě části, základní a spořicí, tedy k opatření, které má představovat „*opt-out*“, projevují vůli zhruba tři pětiny obyvatel. Je to zároveň jediné opatření, které má větší než poloviční podporu. Proti této možnosti je přibližně pětina občanů a poměrně velký podíl, 16 %, neumí zaujmout stanovisko. Podobně se obyvatelé neumí vyjádřit i u povinné doby pojištění, u které činí podíl odpovědí *nevím* (18 %).

Právě prodloužení povinné doby pojištění a zvýšení sociálního pojištění (nebo daní) mají o poznání menší podporu. I tak se však pro jejich případné uplatnění vyslovil nezanedbatelný, zhruba dvoupětinový podíl lidí (45 resp. 39 %). Proti prodloužení povinné doby pojištění se vyslovily necelé dvě pětiny (37 %) a proti zvýšení sociálního pojištění (nebo daní) téměř polovina (48 %) obyvatel, takže v tomto případě nesouhlas převažuje nad souhlasem. Poměrně malou podporu zaznamenaly další dvě opatření: zvýšení věku odchodu do důchodu a snížení důchodů, aby se nemusely zvyšovat odvody na sociální pojištění. Proti oběma možnostem se vyslovily téměř tři čtvrtiny lidí (72 resp. 73 %), přičemž nesouhlas se zvyšováním věku odchodu do důchodů je o něco důraznější (*rozhodně proti* jsou téměř dvě pětiny občanů).

Graf 3. Podpora různých opatření v důchodovém systému⁵

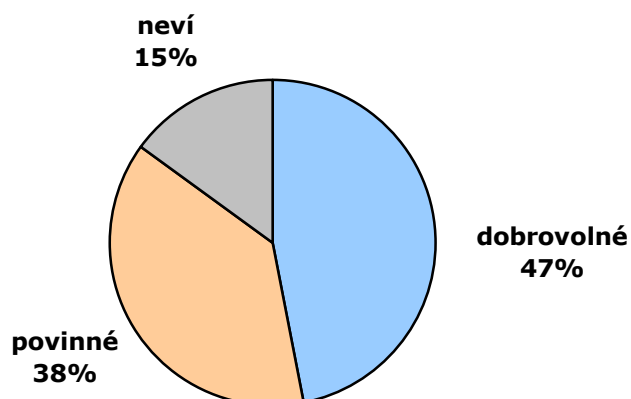
*přesné znění položky v baterii viz znění otázky v poznámce pod čarou

Pozn. Názory populace ČR starší 15 let bez důchodců, N = 777

Kromě vůle k rozdělení důchodů na část základní a část spořicí, bylo rovněž zjišťováno, zda si lidé myslí, že by toto opatření mělo být dobrovolné nebo povinné. Necelá polovina obyvatel zastává názor o dobrovolnosti, přibližně dvě pětiny si myslí, že by to mělo být povinné a 15 % neumí na tuto otázku odpovědět.

⁵ Znění otázky: „Co si myslíte o následujících opatřeních v důchodovém systému? Jste pro nebo proti, aby pro Váš důchod byla tato opatření zaváděna? a) Zvýšení sociálního pojištění, případně daní, aby bylo možné udržet výši důchodů, b) snížení výše důchodů, aby se nemusely zvyšovat odvody na sociální pojištění, případně daně, c) zvýšení zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu, d) prodloužení povinné doby pojištění, e) rozdělení důchodů na základní část, která bude vyplácena všem stejně a bude zajišťovat solidaritu, a na spořicí část, tzv. druhý pilíř, ze které bude každému vypláceno podle výše jeho příspěvku do důchodového systému.“ Varianty odpovědí: rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti.

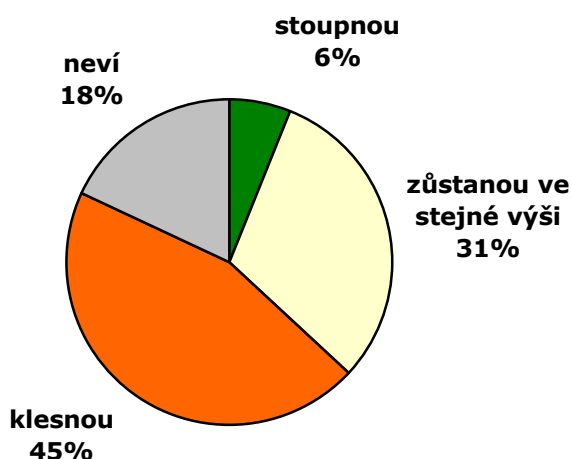
Graf 4. Názory, zda rozdělení důchodů na základní a spořicí část, má být pro občany dobrovolné či povinné⁶

Pozn. Názory populace ČR starší 15 let bez důchodců, N = 777

Ačkoliv ještě není známá výsledná podoba důchodové reformy, byla ve výzkumu položena i otázka ohledně vývoje výše důchodů a očekávání občanů do budoucna po provedení jakékoliv důchodové reformy. V této otázce není záměrem zjistit názory obyvatel na dopady konkrétní důchodové reformy, spíše zmapovat obecné naladění, očekávání, která ohledně budoucí výše důchodů občané mají. Veřejnost je ve věcech úrovně příštích penzí poměrně skeptická. Více než dvě pětiny (45 %) se domnívají, že důchody klesnou, necelá třetina (31 %) očekává stejnou úroveň. Pouze minimum lidí (6 %) si myslí, že důchody porostou. Necelá pětina populace neumí posoudit, jak se výše důchodů může vyvíjet.

⁶ Znění otázky: „Kdyby se v České republice rozdělily důchody na základní část, která bude vyplácena všem stejně a bude zajišťovat solidaritu, a na spořicí část, tzv. druhý pilíř, ze které bude každému vypláceno podle výše jeho příspěvku do systému, mělo by toto opatření být dobrovolné, nebo povinné?“ Varianty odpovědí: dobrovolné, povinné.

Graf 5. Názory na vývoj důchodů po provedení jakékoliv důchodové reformy⁷

Pozn. Názory populace ČR starší 15 let bez důchodců, N = 777

Názory na budoucí vývoj důchodů po provedení jakékoliv důchodové reformy jsou poměrně univerzální. Jisté odlišnosti však lze pozorovat z hlediska věku, když skupina mladých 15 – 19 let, ale i těch ve věku 20 – 29 let, častěji neví, jaký má očekávat vývoj důchodů, podobně jako lidé se základním vzděláním. Jistý rozdíl je také patrný u životní úrovně, když obyvatelé se špatnou životní úrovní v o něco větší míře předpokládají, že důchody klesnou (lidé s dobrou životní úrovní se také kloní k variantě, že penze zůstanou ve stejné výši).

⁷ Znění otázky: „Ať bude provedena jakákoliv důchodová reforma, domníváte se, že po ní důchody...“ Varianty odpovědí: stoupnou, zůstanou ve stejné výši jako v současné době, nebo klesnou.